

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Державної служби
статистики України

08.02.2013 № 43

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

ЗІ СТАТИСТИКИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ

Методологічні положення містять основні поняття й терміни зі статистики зовнішньої торгівлі послугами, концепції резидентної приналежності, опис способів поставки послуг, перелік статистичних показників, а також визначають завдання, порядок організації та методологію проведення державних статистичних спостережень у зазначеній галузі статистики.

Методологічні положення призначені для працівників органів державної статистики всіх рівнів.

Методологічні положення підготували співробітники Науково-технічного комплексу (далі – НТК) статистичних досліджень:

Леснікова М.В.	канд. екон. наук, ст. наук. сп., завідувач відділу методології проектування статистичних технологій;
Пономаренко К.О.	провідний економіст відділу методології проектування статистичних технологій;
Мартинюк Л.В.	економіст І-категорії відділу методології проектування статистичних технологій;
Савченко А.В.	провідний економіст відділу методології проектування статистичних технологій,
за участю працівників департаменту статистики торгівлі Державної служби статистики України:	
Фризоренко А.О.	директор департаменту статистики торгівлі;
Поремська Т.С.	начальник відділу статистики зовнішньої торгівлі послугами;
Костирко В.Я.	головний спеціаліст-економіст відділу статистики зовнішньої торгівлі послугами.

Відповідальний за випуск – директор департаменту статистики торгівлі Фризоренко А.О.

Методологічні положення схвалені Комісією з питань удосконалення методології та звітної документації Державної служби статистики України (протокол від 25 грудня 2012р. № 15).

Передмова

Методологічні положення зі статистики зовнішньої торгівлі послугами (далі – Методологічні положення) розроблені на виконання заходів із реалізації Стратегії розвитку державної статистики на період до 2012 року.

Метою розроблення Методологічних положень є визначення порядку організації, методології та системи обліку в статистиці зовнішньої торгівлі послугами.

Методологічні положення містять завдання, основні поняття, терміни та перелік показників зі статистики зовнішньої торгівлі послугами, концепції резидентної приналежності, опис способів поставки послуг, порядок організації та методологію проведення державного статистичного спостереження, порядок розроблення і поширення його результатів, критерії та принципи формування сукупності звітних одиниць.

Перелік скорочень

ГАТС – Генеральна угода про торгівлю послугами;
ЄДРПОУ – Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України;
КВ – Класифікація валют;
КВЕД – Класифікація видів економічної діяльності;
КІСЕ – Класифікація інституційних секторів економіки;
КС – Класифікація країн світу;
КОАТУУ – Класифікація об'єктів адміністративно-територіального устрою України;
КОПФГ – Класифікація організаційно-правових форм господарювання;
КПБ – Керівництво з Платіжного балансу;
КЗЕП – Класифікація зовнішньоекономічних послуг;
КСМТП – Керівництво зі статистики міжнародної торгівлі послугами;
МВФ – Міжнародний валютний фонд;
РКППБ – Розширена класифікація послуг Платіжного балансу;
СОТ – Світова організація торгівлі;
УОПФП – Умовно обчислена оплата послуг фінансового посередництва.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Перелік скорочень.....	4
1. Загальні положення.....	6
1.1. Основні терміни та визначення.....	7
1.2. Способи поставки послуг.....	9
1.3. Резидентна приналежність.....	13
2. Організація і проведення державних статистичних спостережень.....	17
2.1. Мета й основні характеристики державного статистичного спостереження.....	17
2.2. Інструментарій, програма, процедури організації та проведення, розробки та поширення результатів державного статистичного спостереження.....	18
2.2.1. Інструментарій і програма державного статистичного спостереження.....	18
2.2.2. Процедури проведення та розробки державного статистичного спостереження, поширення його результатів.....	20
3. Категорії, за якими проводиться державне статистичне спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами.....	21
3.1. Послуги з переробки матеріальних ресурсів.....	21
3.2. Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій.....	21
3.3. Транспортні послуги.....	22
3.4. Послуги з подорожей.....	24
3.5. Послуги з будівництва.....	26
3.6. Послуги зі страхування.....	26
3.7. Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю.....	28
3.8. Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності.....	28
3.9. Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги.....	29
3.10. Ділові послуги.....	30
3.11. Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги.....	31
3.12. Державні та урядові послуги.....	31
4. Загальна схема та організація робіт із формування сукупностей звітних одиниць державного статистичного спостереження.....	32
5. Перелік статистичних показників.....	34
Додаток 1. Адміністративні джерела даних державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами.....	42
Додаток 2. Порядок формування інформації щодо зовнішньої торгівлі послугами на основі даних державного статистичного спостереження.....	43
Додаток 3. Критерії формування сукупності звітних одиниць державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами.....	44
Список використаних джерел.....	45

1. Загальні положення

Ці Методологічні положення визначають методологію проведення державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами, принципи формування інформаційної бази зі статистики зовнішньої торгівлі послугами та містять опис концепцій резидентної приналежності, способів поставки послуг.

Методологічні положення ґрунтуються на нормах Господарського кодексу України [1], Цивільного кодексу України [4], законів України “Про інформацію” [5], “Про державну статистику” [6], “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” [7], “Про зовнішньоекономічну діяльність” [8], Положення про Державну службу статистики України [9], постанови Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 №118 “Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України” [10], наказів Держкомстату “Про затвердження Положення про Реєстр статистичних одиниць та формування основ сукупностей одиниць статистичних спостережень за діяльністю підприємств” [11] і “Про затвердження структури плану статистичного спостереження та глосарія до нього” [12].

Під час розробки Методологічних положень було враховано методологічні рекомендації, викладені в таких виданнях:

- Керівництві зі статистики міжнародної торгівлі послугами (Організація Об'єднаних Націй, Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва та розвитку), 2010 р. [16];
- Керівництві з Платіжного балансу, шосте видання (Міжнародний валютний фонд), 2009 р. [15];
- Системі національних рахунків (Організація Об'єднаних Націй), 2008 р.

Статистична структура зовнішньої торгівлі послугами містить такі компоненти:

- для забезпечення міжнародної співставності даних концепції та класифікації, викладені в цих Методологічних положеннях, узгоджуються з концепціями та класифікаціями Керівництва з Платіжного балансу (КПБ), Системи національних рахунків (СНР-2008) та Керівництва зі статистики міжнародної торгівлі послугами (КСМТП);
- статистичний облік операцій між резидентами та нерезидентами відповідає рекомендаціям КПБ у частині визначень понять резидентної приналежності, способів поставки послуг, вартісної оцінки, часу обліку, валюті рахунків та конвертуванню валют;
- статистичні дані з зовнішньої торгівлі послугами, що надаються по кожній країні-партнеру, для забезпечення детальної інформації по операціях між резидентами та нерезидентами містять, окрім 12 основних компонентів послуг Розширеної класифікації послуг Платіжного балансу (РКПБ), також більш розширені визначення категорій послуг.

Статистика зовнішньої торгівлі послугами забезпечує:

- складання компонентів поточних рахунків Платіжного балансу;
- дослідження ринку як індикатора для оцінювання попиту на види послуг та прийняття управлінських рішень;
- складання Системи національних рахунків;
- економічні дослідження, зокрема в економічному прогнозуванні, економетричному моделюванні, соціологічних дослідженнях, дослідженнях засобів масової інформації у статтях з питань розвитку економіки;
- зіставлення даних для проведення міжнародних порівнянь.

1.1. Основні терміни та визначення

Для реалізації цілей цих Методологічних положень терміни та пояснення вживаються у тлумаченнях відповідно до міжнародних стандартів [15; 16], з урахуванням особливостей національної статистики.

Адміністративна одиниця – це одиниця, створена та зареєстрована в порядку, встановленому законодавством.

Вартість експорту послуг – вартість окремого виду послуги, наданої українським суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності іноземному суб'єкту господарської діяльності як на території України, так і за її межами згідно з договорами (контрактами) або в усній формі договору.

Вартість імпорту послуг – вартість окремого виду послуги, наданої українському суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктом господарської діяльності як на території України, так і за її межами згідно з договорами (контрактами) або в усній формі договору.

Економічна територія країни – географічна територія, що перебуває під юрисдикцією уряду цієї країни, у межах якої відбувається вільне пересування людей, товарів та капіталів. До економічної території країни включаються повітряний простір над нею, територіальні води і та частина континентального шельфу, який розташований у міжнародних водах, щодо якої країна користується виключним правом на вилов риби чи видобуток на шельфі палива або інших корисних копалин. Крім того, до економічної території належать вільні зони, приписні (митні) склади та підприємства, експлуатація яких здійснюється офшорними підприємствами під контролем митних органів. До неї також входять територіальні анклавні, які розташовані на території інших країн (території посольств, консульств, військових баз, наукових станцій тощо).

Експорт послуг – надання послуги резидентами-виробниками країни резидентам іншої країни.

Зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) – матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності.

Зовнішньоекономічні послуги є товаром, що не проходить митного контролю і на який не оформлюється вантажна митна декларація. Послуги не приймають форму матеріальних об'єктів, на які розповсюджуються права власності. Реалізація послуг та їх виробництво не відокремлені один від одного. Головним у торгівлі послугами є те, що повинна відбутись операція купівлі-продажу, яка охоплює діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності (резидентів та нерезидентів), побудована на взаємовідносинах між ними.

Ідентифікаційні показники – ідентифікаційний код суб'єкта відповідно до ЄДРПОУ та його найменування.

Імпорт послуг – надання послуги резидентам країни нерезидентами-виробниками.

Індивідуальний код місцевої одиниці – 12-значне число, перші 8 цифр якого – ідентифікаційний код ЄДРПОУ підприємства, а останні 4 цифри – порядковий номер місцевої одиниці

Класифікаційні показники – реквізити суб'єкта щодо його належності до певного виду економічної діяльності, території, організаційно-правової форми господарювання та інше згідно з чинними національними класифікаціями.

Місцева одиниця – це підприємство або його частина, що розташована в географічно визначеному місці.

Моментом здійснення процедури експорту (імпорту) послуг та відповідно їх обліку вважається дата їх фактичного надання або одержання на основі принципу нарахування (за виписаними рахунками). Найчастіше, як правило, дата реєстрації таких операцій збігається з часом виробництва послуг.

Нерезиденти – іноземні компанії, організації, утворені відповідно до законодавства інших держав, їх зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до законодавства України філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України; дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва інших держав і міжнародних організацій в Україні; фізичні особи, які не є резидентами України. Як правило, іноземними підприємствами (нерезидентами) вважаються ті підприємства, які платять податки від діяльності на користь іноземної держави.

Питома вага окремої компоненти – результат, одержаний при діленні величини окремої компоненти на величину загального обсягу всіх компонент.

Платіжний баланс – це систематизований запис усіх результатів економічних операцій, здійснених резидентами країни. Макроекономічне призначення платіжного балансу – відображати стан міжнародних економічних відносин країни з її закордонними партнерами.

Резиденти – юридичні особи та їх відокремлені особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України з місцезнаходженням як на її території, так і за її межами; дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет; фізична особа-резидент – фізична особа, яка має місце проживання в Україні.

Сальдо зовнішньої торгівлі послугами – різниця між фінансовими надходженнями (як оплата за надані послуги українськими резидентами) й витратами (як оплата за отримані українськими резидентами від нерезидентів послуги) за певний проміжок часу. Перевищення обсягу надходжень фінансів свідчить про позитивне сальдо, перевищення обсягу витрат – про негативне.

1.2. Способи поставки послуг

Послуги у зовнішній торгівлі охоплюють гетерогенний спектр нематеріальних продуктів та видів діяльності, що важко відокремлюються від товарів, з якими вони пов'язані в тій чи іншій мірі. Реалізація послуг та їх виробництво невіддільні один від одного. Послуги характеризуються як послуги змінення та послуги маржі.

Послуги змінення виробляються відповідно до попиту та призводять до змін у стані споживачів, вони не належать окремим об'єктам, на які може бути встановлено право власності, та не продаються окремо від їх виробництва. На той час, коли їх виробництво закінчено, вони мають бути надані споживачеві. Зміни, що зазнає споживач, а виробник прагне досягти, можуть приймати такі форми:

1. Зміни в стані товару, що належить споживачу: виробник послуги працює безпосередньо з товаром, що належить споживачу, в результаті товар зазнає змін за рахунок транспортування, очистки, ремонту тощо.

2. Зміни у фізичному стані людини: виробник послуги надає послуги споживачу, в результаті покращується його фізичний стан, наприклад, надання житла, медичні або хірургічні методи лікування, заходи щодо покращення зовнішнього вигляду тощо.

3. Зміни в психічному стані людей: послуги освіти, інформації, поради, розваги або індивідуальні послуги.

Зміни можуть бути тимчасовими або постійними. Так, наприклад, надання медичних чи освітніх послуг може призвести до незворотних змін у стані споживача, вигоди від яких можуть бути отримані протягом багатьох років. З іншого боку, участь у футбольному матчі є тимчасовою зміною. В цілому такі зміни, як результат споживання послуги, слід сприймати як поліпшення, оскільки послуги виробляються на вимогу споживачів.

Послуги маржі утворюються в результаті допомоги однієї інституційної одиниці двом іншим інституційним одиницям. Така допомога відбувається під час операцій купівлі-продажу та руху товарів або фінансових активів, при зміні форми власності на товари. Послуги маржі подібні до послуг змінення в тому, що вони також не є окремими об'єктами, на які може бути встановлене право власності. Вони не можуть бути продані окремо від їх виробництва на той час, коли їх виробництво закінчено, вони мають бути надані споживачам.

Генеральна угода про торгівлю послугами (ГАТС) – перший звід положень і норм в області міжнародної торгівлі послугами, що мають юридичну силу та прийняті на міжнародному рівні. Згідно з ГАТС визначення “надання (поставка) послуги” включає виробництво, розподіл, збут, продаж та поставку такої послуги. У ГАТС торгівля послугами визначається як поставка послуги:

- з території одного члена Світової організації торгівлі (СОТ) на територію будь-якого іншого члена;
- на території одного члена СОТ споживачу послуг іншого члена;
- постачальником послуг одного члена СОТ шляхом комерційної присутності на території будь-якого іншого члена;
- постачальником послуг одного члена СОТ завдяки присутності фізичних осіб члена СОТ на території будь-якого іншого члена СОТ.

Способи поставки послуг згідно з ГАТС визначаються, беручи до уваги місце знаходження постачальника і споживача на момент надання послуги з урахуванням їхньої резидентної належності або країни походження. Загальну схему способів надання послуг у зовнішній торгівлі наведено на рис.1.

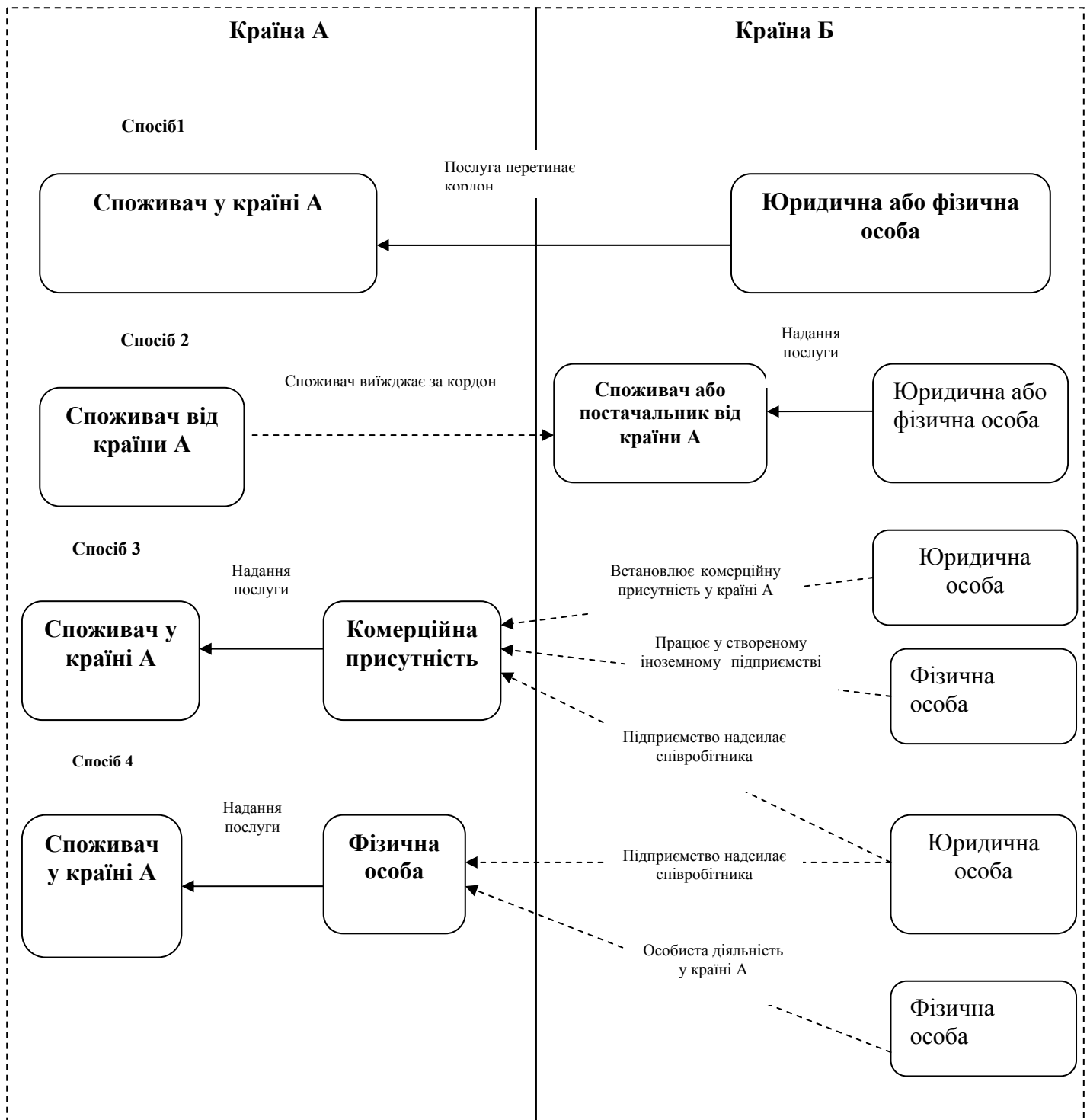

Рис. 1. Схема способів надання послуг у зовнішній торгівлі

Ці способи позначаються так:

- **Спосіб 1.** Транскордонне надання. Постачальник і споживач залишаються на території своїх відповідних країн. Послуга поставляється “з території одного члена на територію будь-якого іншого члена”. Цей спосіб подібний до торгівлі товарами, коли продукт поставляється через національний кордон, а споживач і постачальник залишаються на території своїх країн. Наприклад, юридична фірма може надавати клієнту юридичні консультації по телефону, лікар може ставити діагноз пацієнту електронною поштою або

постачальник фінансових послуг може надавати транскордонно послуги з управління портфелем активів або брокерські послуги. В Україні за способом 1 надаються транспортні послуги та послуги зі страхування (табл. 1).

- Спосіб 2. Споживання за кордоном. Споживач споживає ту або іншу послугу за межами своєї країни. Послуга поставляється “на території одного члена споживачеві послуг будь-якого іншого члена”, це означає, що або споживач, або його майно перебувають за кордоном. Типовими прикладами в цьому плані є туристська діяльність, така як відвідування музеїв і театрів, виїзд за кордон для лікування або вивчення іноземних мов. Сюди також відносяться послуги з ремонту суден за кордоном, коли за кордон переміщується або там знаходиться тільки майно споживача. В Україні за способом 2 надаються послуги з подорожей та державні та урядові послуги (табл. 2).

- Спосіб 3. Комерційна присутність. Постачальники послуг створюють (або купують) філію, відділення або комерційне представництво на території іншої країни, через які вони надають свої послуги. Комерційна присутність на іноземному ринку охоплює не тільки юридичних осіб у суворому юридичному сенсі, але й інших юридичних суб’єктів, що мають деякі загальні ознаки, такі як представництва та відділення. Наприклад, фінансові послуги, надані відділенням або філією іноземного банку, послуги з лікування, надані лікарнею, або послуги з освіти, надані закладом, що знаходиться в іноземній власності. В Україні більшість послуг зовнішньоекономічної діяльності надається саме способом комерційної присутності (табл. 3).

Комерційна присутність тісно пов’язана з метою іноземних постачальників послуг, що стосується отримання довгострокового інтересу на економічній території іншої країни для надання послуг споживачам на цій або інших територіях. Уважається, що з такими випадками асоціюються потоки прямих інвестицій.

- Спосіб 4. Присутність фізичних осіб. Фізична особа (або сам постачальник послуги, якщо він / вона є самозайнятим робітником, або його / її найманий працівник) присутній за кордоном для надання послуги. Спосіб присутності фізичних осіб використовується, коли будь-яка окрема особа тимчасово присутня на території країни, яка не є його рідною країною, для надання комерційної послуги.

Спосіб 4 охоплює таких осіб:

- постачальників контрактних послуг, будь то наймані працівники іноземного постачальника послуг або самостійно зайняті робітники;
- співробітників, відряджених у рамках внутрішньокорпоративного службового перевodu, та іноземних працівників, безпосередньо найнятих створеними за кордоном компаніями;
- продавців послуг, що в’їжджають на територію країни, що їх приймає, для встановлення договірних відносин у рамках контракту на надання послуг, або осіб, відповідальних за встановлення комерційної присутності.

В Україні за способом 4 надаються послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги, що надаються споживачеві або найманим працівником іноземної комп'ютерної компанії, або самостійно зайнятим консультантом по комп'ютерах у рамках контракту про надання послуг. Як приклад можна вказати програміста, тимчасово направленого на роботу за кордон у філію своєї компанії-роботодавця (внутрішньокорпоративний службовий перевед), сантехніка, найнятого в країні, що його приймає, для роботи на будівельному об'єкті, збирача фруктів, найнятого агенцією з працевлаштування для тимчасової роботи за кордоном, незалежного архітектора, який здійснює авторський нагляд за реалізацією будівельного проекту за кордоном.

Таблиця 1

Спосіб надання послуг зовнішньої торгівлі в Україні

№	Назва послуги	Спосіб надання послуги			
		1	2	3	4
1	Послуги з переробки матеріальних ресурсів			*	
2	Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій		*		
3	Транспортні послуги	*		*	
4	Послуги з подорожей		*		
5	Послуги з будівництва			*	
6	Послуги зі страхування	*		*	
7	Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	*		*	
8	Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	*		*	
9	Послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги			*	*
10	Ділові послуги			*	
11	Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги			*	
12	Державні та урядові послуги			*	

1.3. Резидентна приналежність

Резидентна приналежність інституційної одиниці визначається економічною територією, з якою ця одиниця має найбільш щільні зв'язки і яка є для неї центром переважаючого економічного інтересу.

Інституційна одиниця є резидентом економічної території тоді, коли на цій економічній території існує певне місце, будівля, виробниче або інше приміщення, в яких або з яких ця одиниця веде або має намір продовжувати вести економічну діяльність і операції в значних масштабах протягом невизначеного або певного тривалого терміну. Місцезнаходження не обов'язково має бути постійним за умови, що воно залишається в межах певної

економічної території. Як оперативний критерій використовується фактичне або заплановане місце розташування одиниці протягом одного року або більше.

Резидентна приналежність юридичних осіб

- Неакціонерні підприємства, що не відносяться до квазікорпорацій, не є інституційними одиницями, віддільними від їх власників, і тому мають ту ж резидентну приналежність, що і їх власники.

- Корпорації та некомерційні організації мають центр економічних інтересів в економіці тієї країни, де вони на законних підставах засновані й зареєстровані. Корпорації можуть бути резидентами інших країн, ніж країни їх акціонерів, а дочірні компанії – резидентами країн, відмінних від країн, резидентами яких є їх материнські компанії.

- Корпорація чи неакціонерне / незареєстроване підприємство може мати відділення, філію або виробничий комплекс на іншій території з метою здійснення протягом тривалого часу значної за масштабами виробничої діяльності без створення корпорації на цій території. У багатьох випадках таке відділення, філія або виробничий комплекс розглядаються як квазікорпорація (іншими словами, як окрема інституційна одиниця) – резидент тієї території, на якій вони знаходяться.

- Для підприємств спеціального призначення, що мають мало або не мають жодних характеристик місцезнаходження, резидентна приналежність визначається місцем здійснення діяльності.

Резидентна приналежність підприємств

Підприємство являє собою інституційну одиницю, що займається виробничою діяльністю, яка може мати форму корпорації або квазікорпорації, некомерційної організації або неакціонерного підприємства (що входить у сектор домашніх господарств). Підприємство є резидентом економічної території, коли воно здійснює великомасштабне виробництво товарів та / або надання послуг за місцем знаходження на цій території.

Підприємства завжди пов'язані з економікою тільки однієї країни. Оподаткування та інші правові вимоги призводять до використання окремої юридичної особи для операцій по кожній юрисдикції. У ситуаціях, коли одна юридична особа веде значні за обсягами операції на двох та більше територіях, для статистичних цілей виявляється окрема інституційна одиниця, як наприклад, філія, землеволодіння і багатонаціональне підприємство. У результаті розбивки таких юридичних осіб на структурні підрозділи стає очевидною резидентна належність кожного з виявлених підприємств.

У деяких випадках корпорація має незначну фізичну присутність або взагалі його не має; наприклад, адміністративні функції можуть бути передані у зовнішній підряд іншим суб'єктам. Зазвичай такими методами працюють банки, страхові компанії, інвестиційні фонди (на відміну від своїх головних осіб / компаній), активи в цілях сек'юритизації і деякі підприємства

спеціального призначення. Корпорація, що має незначну або взагалі не має ніякої фізичної присутності, є резидентом тієї економічної території, за законами якої вона інкорпорована або зареєстрована. Якщо йдеться про штучно створену дочірню компанію-резидент, то вона об'єднується з материнською компанією-резидентом у тій же країні для формування однієї інституційної одиниці або об'єднується з місцевою групою підприємств. Однак така компанія не повинна об'єднуватися із суб'єктами – резидентами економіки інших країн. Якщо ця компанія проводить значний обсяг операцій в іншій країні, вона враховується як відділення.

Підприємство може мати адресу, що використовується як база, з якою це підприємство надає послуги в інших місцях. Така структура використовується у сфері транспорту та для надання багатьох видів послуг, таких як ремонт із виїздом на об'єкт, короткострокові будівельні роботи та багато видів ділових послуг. У таких випадках резидентна приналежність підприємства встановлюється шляхом визначення бази операцій, а не місця надання послуг або розташування нестационарного обладнання, якщо тільки обсяг діяльності в місці надання послуг не є досить істотним, щоб бути прирівняним до операцій філії. Наприклад, будівельні роботи можуть здійснюватися підприємством-нерезидентом без створення юридичної особи-резидента. У цих випадках роботи, що виконуються для клієнтів, які є резидентами території ведення операцій, класифікуються як міжнародна торгівля послугами (будівництво).

Для ідентифікації відділень як окремих інституційних одиниць необхідні дані, що свідчать про наявність значного обсягу операцій, які можна відокремити від іншої діяльності господарюючого суб'єкта, з метою уникнення створення численних штучних одиниць. Відділення існує тоді, коли у цій одиниці є повний набір рахунків, уключаючи бухгалтерський баланс, або коли є обґрунтована можливість як з економічної, так і з юридичної точки зору скласти такі рахунки, якщо вони будуть потрібні.

Визначальні чинники відділення:

- одиниця здійснює або має намір здійснювати виробництво послуг протягом одного або більше років, яке базується або має базуватися на іншій території, ніж та, де знаходиться її головний офіс; у випадку, якщо виробничий процес вимагає фізичної присутності, операції можуть передбачати фізичну присутність відділення на цій території; якщо виробничий процес не вимагає фізичної присутності, як наприклад, у випадку деяких форм банківської та страхової діяльності, інших фінансових послуг, володіння патентами та “віртуального виробництва”, відповідні операції розглядаються як здійснювані на цій території на основі реєстрації або наявності там юридичної адреси.

- одиниця визнається суб'єктом системи прибуткового оподаткування, якщо така є, країни, де вона розташована, навіть якщо ця одиниця може бути звільнена від податків.

Багатонаціональні підприємства безперешкодно функціонують на кількох економічних територіях. Хоча такі підприємства здійснюють значну за обсягом діяльність більш ніж на одній економічній території, вони управляються як єдине ціле, де не ведуться окремі рахунки і не приймаються незалежні рішення;

отже, у цьому випадку неможливо виділити відділення. Такі підприємства можуть вести діяльність, яка включає діяльність морських транспортних компаній і авіакомпаній, експлуатацію гідроенергетичних систем на прикордонних річках, трубопроводів, мостів, тунелів і підводних кабелів.

Так само можуть функціонувати деякі некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства.

Резидентна приналежність органів державного управління

Органи державного управління включають структури, що функціонують за межами національної території, такі як посольства, консульства, військові бази та інші анклави, що використовуються іноземними урядами, включаючи ті, які надають навчання та інші види допомоги. Незалежно від того, чи є вони окремими інституційними одиницями чи ні, вони вважаються резидентами своєї країни, а не країни, що приймає, на території якої вони фізично розташовані. Цей режим прийнятий у силу того, що такі структури зазвичай володіють певним ступенем імунітету від законодавства країни, що приймає, та у відповідності з нормами міжнародного права вважаються частиною національної території. Однак будь-який суб'єкт, створений урядом тієї чи іншої держави за законами країни, що приймає, є підприємством-резидентом економіки країни, що приймає, і не входить до складу сектора державного управління будь-якої з цих країн.

Резидентна приналежність міжнародних організацій

Міжнародні організації є резидентами власної економічної території, а не тієї країни, де вони фізично розташовані. Цей порядок застосовується до міжнародних організацій, що знаходяться на території як однієї, так і декількох країн. Міжнародні організації обмежуються тільки тими організаціями, які створені урядами держав.

Міжнародна організація, яка здійснює операцію з використанням миротворчих сил або інших збройних підрозділів і /або виступає в як тимчасова адміністрація на тій чи іншій території, продовжує класифікуватися як міжнародна організація і не є резидентом такої території, навіть якщо вона виконує там функції загального державного управління. Якщо організації є великими, їх ураховують окремо. Окремо заснований пенсійний фонд міжнародної організації не є міжнародною організацією, а розглядається як фінансова корпорація. Такий фонд є резидентом території, на якій він розташований, а якщо він не має фізичної присутності, то резидентом економіки, де він інкорпорований або зареєстрований.

2. Організація і проведення державного статистичного спостереження

2.1. Мета й основні характеристики державного статистичного спостереження

Метою проведення державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами є отримання статистичної інформації про обсяги експорту-імпорту послуг за видами послуг, країнами світу, а також визначення питомої ваги окремих країн, регіонів, видів послуг у загальному обсязі зовнішньої торгівлі в країні та темпів зростання (зниження) обсягів зовнішньої торгівлі послугами в динаміці.

Основні принципи організації державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами базуються на єдиних методологічних підходах, що забезпечує співставну динаміку інформації про обсяги експорту-імпорту послуг в Україні. У показниках державного статистичного спостереження враховано міжнародні вимоги до статистичної інформації щодо зовнішньої торгівлі послугами, зокрема керівництва зі статистики міжнародної торгівлі послугами (ООН, ЄС, МВФ, ОЕСР, СОТ, Конфедерація ООН з торгівлі та розвитку) та Керівництва зі складання платіжного балансу (МВФ).

Результатом проведення державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами є первинна й узагальнена інформація, яка використовується для відстеження обсягів та динаміки експорту-імпорту за географічною структурою та структурою видів послуг з метою одержання всебічної та вичерпної статичної інформації про зовнішню торгівлю послугами для складання зовнішньоторговельного та платіжного балансів України, а також оцінки розвитку економічних взаємовідносин України з іншими країнами світу.

Державне статистичне спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами має такі основні характеристики:

- **Вид державного статистичного спостереження:**
  - ✓ за ступенем охоплення одиниць: суцільне;
  - ✓ за часом реєстрації даних: поточне
- **Організаційна форма державного статистичного спостереження:** статистична звітність.
- **Спосіб державного статистичного спостереження:** документальний облік.

- **Одиниця державного статистичного спостереження:** підприємство та місцева одиниця – резидент, що здійснює експортно-імпортні операції послугами.
- **Респондент державного статистичного спостереження:** юридична особа та відокремлений підрозділ юридичної особи, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність послугами, центральні та місцеві органи виконавчої влади, всі головні розпорядники державного та місцевого бюджетів, постійні представництва нерезидентів в Україні.
- **Органи, які здійснюють державне статистичне спостереження:** центральний орган виконавчої влади в галузі статистики, територіальні органи державної статистики.
- **Місце проведення державного статистичного спостереження:** Головне регіональне управління статистики, Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь.
- **Національні класифікації, що використовуються при проведенні державного статистичного спостереження:**
  - ✓ КВЕД – Класифікація видів економічної діяльності;
  - ✓ КОПФГ – Класифікація організаційно-правових форм господарювання;
  - ✓ КОАТУУ – Класифікація об’єктів адміністративно-територіального устрою України.
  - ✓ КЗЕП – Класифікація зовнішньоекономічних послуг;
  - ✓ ККС – Класифікація країн світу;
  - ✓ КВ – Класифікація валют.

2.2. Інструментарій, програма, процедури організації та проведення, розробки та поширення результатів державного статистичного спостереження

2.2.1. Інструментарій і програма державного статистичного спостереження

Державне статистичне спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами здійснюється за формою № 9-ЗЕЗ (квартальна) "Звіт про експорт (імпорт) послуг", яка містить інформацію, зазначену у відповідних документах управлінського та бухгалтерського обліку (договорах-контрактах між підприємствами партнерами, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність послугами; актах здачі-приймання робіт; банківських валютних рахунках,

платіжних вимогах-дорученнях на виконання або одержання послуг; авансових звітах на відрядження; оборотно-сальдових відомостях).

Державне статистичне спостереження за формою № 9-ЗЕЗ (квартальна) здійснюється на суцільній основі із квартальною періодичністю. Інформація формується за даними підприємств-юридичних осіб та відокремлених підрозділів юридичних осіб, незалежно від розміру, та організаційно-правової форми господарювання, постійних представництв нерезидентів в Україні, які здійснювали експортно-імпорتنі операції послугами, центральних та місцевих органів виконавчої влади, всіх головних розпорядників державного та місцевого бюджетів.

Бланк державного статистичного спостереження за формою № 9-ЗЕЗ (квартальна) складається із чотирьох розділів, які містять показники за кожний окремий квартал, без наростаючого підсумку.

До першого розділу включено показники, які характеризують експорт послуг за видом послуги, країною-партнером, що одержала зазначену послугу вартістю, вказаною в договорі у певній валюті контракту.

Другий розділ характеризує імпорт послуг за видом послуги, країною-партнером, що надала зазначену послугу вартістю, вказаною в договорі у певній валюті контракту.

До третього розділу внесено показники, що характеризують експорт послуг, які відносяться до статті «Подорожі» за видом послуги, країною-партнером, що одержала зазначену послугу вартістю, вказаною в договорі у певній валюті контракту, за кількістю осіб, яким надано ці послуги, та за метою їх подорожі.

Четвертий розділ характеризує імпорт послуг, що віднесені до статті «Подорожі» за видом послуги, країною-партнером, що надала зазначену послугу вартістю, вказаною в договорі у певній валюті контракту, за кількістю осіб, які одержали ці послуги, та за метою їх подорожі.

Інструктивним документом щодо заповнення статистичного формуляра є “Роз’яснення щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 9-ЗЕЗ (квартальна) “Звіт про експорт (імпорт) послуг”

Коло респондентів державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами щорічно уточнюються та доповнюється на основі адміністративних даних таких органів, як Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство інфраструктури, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Державна служба з питань регуляторної політики та підприємництва, Міністерство закордонних справ – щоквартально (згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003р. № 1432 "Про складання звітного зовнішньоторговельного балансу України") та Національний банк – щоквартально (згідно з угодою про взаємообмін інформаційними ресурсами між Держстатом та Національним банком) (Додаток 1).

2.2.2. Процедури проведення та розробки державного статистичного спостереження, поширення його результатів

На всіх рівнях обробки після отримання форми № 9-ЗЕЗ (квартальна) у розрізі респондентів здійснюється її аналіз, введення у відповідний комплекс електронної обробки статистичної інформації, логічний і арифметичний контролю (як вхідного, так і вихідного масиву даних) та передача вивіреної інформації на вищий рівень розробки.

Результати державного статистичного спостереження за ф.№9-ЗЕЗ (квартальна) щодо експорту-імпорту послуг формуються в розрізі:

- ✓ **на регіональному рівні:** зведена інформація за регіоном загалом, у розрізі районів та міст за видами послуг, країнами-партнерами;
- ✓ **на державному рівні:** зведена інформація по країні загалом, за регіонами (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь), за географічною структурою та структурою видів послуг у динаміці, відповідно до класифікацій.

Загальну схему формування даних щодо зовнішньої торгівлі послугами на основі державного статистичного спостереження ф. № 9-ЗЕЗ і адміністративних даних наведено в Додатку 2.

За результатами розробки інформації щодо експорту-імпорту послуг формується електронний архів даних з метою їх збереження. Бази даних формуються на підставі первинних звітів підприємств за суб'єктами господарювання, регіонами, видами послуг, країнами-партнерами, інформації адміністративних джерел і зберігаються у терміни, передбачені постановкою задачі на програмне забезпечення цього державного статистичного спостереження.

При поширенні даних користувачам здійснюється контроль дотримання правил конфіденційності даних.

Один раз на рік територіальними органами статистики здійснюється формування відкоригованих масивів щодо експорту-імпорту послуг (окремо по кварталах), які згідно плану передаються на центральний рівень для формування уточненої річної інформації про експорт-імпорт послуг.

Основними статистичними публікаціями щодо зовнішньої торгівлі послугами є:

- ✓ **експрес-випуски:** "Зовнішня торгівля послугами", "Зовнішньоторговельний баланс України", "Стан зовнішньоторговельного балансу", "Стан зовнішньоекономічних відносин з країнами ЄС";
- ✓ **довіді:** "Про соціально-економічне становище України", "Про соціально-економічне становище регіону", "Про роботу готелів", "Стан зовнішньоекономічних зв'язків з Російською Федерацією";

- ✓ **статистичні бюлетені:** "Основні макроекономічні показники соціально-економічного розвитку України", "Соціально-економічний розвиток регіонів України", "Соціально-економічний розвиток України", "Економічне і соціальне становище регіону";
- ✓ **статистичні збірники:** "Україна в цифрах", "Україна", "Статистичний щорічник України", "Регіони України", "Україна та країни СНД", "Співробітництво між Україною та країнами ЄС" (українською й англійською мовами), "Зовнішня торгівля України товарами та послугами" (у 2-х томах), "Зовнішня торгівля України" (українською, російською й англійською мовами), "Статистичний щорічник", "Зовнішня торгівля України" (українською, російською й англійською мовами), "Транспорт і зв'язок України";
- ✓ **статистичні таблиці** для веб-сайту Держстату та запитальники міжнародних статистичних організацій.

На запити користувачів статистична інформація за ф. № 9-ЗЕЗ (квартальна) надається органами державної статистики в паперовому вигляді, на магнітних, електронних носіях, засобами зв'язку (у т.ч. розміщення на веб-сайті), шляхом безпосереднього виписування в порядку й умовах, визначених Держстатом.

3. Категорії, за якими проводиться державне статистичне спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами

У цьому розділі наведено найменування та опис 12 категорій послуг у зовнішньоекономічній діяльності відповідно до КЗЕП.

3.1. Послуги з переробки матеріальних ресурсів

Послуги з переробки матеріальних ресурсів уключають обробку, складання, маркування й упаковку, що здійснюються підприємствами, які не є власниками товарів. Наприклад, нафтопереробка, зрідження природного газу, пошиття одягу і складання електронних пристроїв. З цієї категорії виключається складання готових будівельних конструкцій (уключається в категорію "Послуги з будівництва"), а також маркування й упаковка, необхідні для перевезення (уключаються в категорію "Транспортні послуги").

Послуги для переробки товарів у внутрішній економіці включають виробничі послуги відносно до товарів, що проходять обробку у внутрішній економіці:

- 1) товари, одержувані для обробки (отримані товари);
- 2) товари, що відправляються після обробки (відправлені товари).

Послуги для переробки товарів за кордоном уключають виробничі послуги власників товарів, що проходять обробку за кордоном:

- 1) товари, що поставляються для обробки (відправлені товари);
- 2) товари, що відправляються після обробки (повернені товари).

3.2. Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій

Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій уключають роботи з технічного обслуговування і ремонту, здійснювані резидентами стосовно до товарів, що перебувають у власності нерезидентів (і навпаки). Ремонтні роботи можуть здійснюватись у приміщеннях ремонтного підприємства або в іншому місці. У цю категорію входять технічне обслуговування та ремонт морських і повітряних суден та інших засобів транспорту. Очищення засобів транспорту включається до транспортних послуг. Будівельно-ремонтні роботи й обслуговування включаються до розділу “Будівництво”. Технічне обслуговування та ремонт комп’ютерів уключаються до групи “Комп’ютерні послуги”.

Ремонт машин та устаткування включає послуги з ремонту машин та устаткування.

Капітальний ремонт транспортних засобів уключає послуги з ремонту транспортних засобів.

Поточний ремонт та технічне обслуговування транспортних засобів уключає послуги з технічного обслуговування та поточний ремонт транспортних засобів.

Ремонт та технічне обслуговування машин спеціального призначення, військової техніки, зброї та боєприпасів уключає послуги з ремонту та технічного обслуговування машин спеціального призначення, військової техніки, зброї та боєприпасів.

Ремонт апаратури, побутових приладів та інструментів уключає послуги з ремонту апаратури, побутових приладів та інструментів.

Ремонт двигунів, генераторів і трансформаторів уключає послуги з ремонту двигунів, генераторів і трансформаторів.

Ремонт інших товарів уключає послуги з ремонту товарів, не зазначених вище.

3.3. Транспортні послуги

Транспортні послуги охоплюють процес перевезення людей та предметів із одного місця в інше, а також суміжні супутні та допоміжні послуги та здавання в оренду (фрахт) транспортних засобів з екіпажем. Сюди відносяться також поштові послуги та послуги кур’єрського зв’язку.

Транспортні послуги класифікуються відповідно до:

- виду транспорту, зокрема, морського, повітряного, космічного, залізничного, автомобільного, внутрішнього водного, трубопровідного, а також передачі електричної енергії;
- того, що перевозиться: пасажирів або вантажі.

Послуги морського транспорту охоплюють усі послуги з міжнародних вантажних і пасажирських перевезень, що здійснюються морськими суднами, але не включають транспортування підводними трубопроводами (включаються до трубопровідного транспорту) та плату за круїзи (включається до подорожей).

Послуги водного транспорту охоплюють міжнародні перевезення по річках, каналах і озерах. Сюди входять водні шляхи, які знаходяться в межах однієї країни, і водні шляхи, що проходять через дві країни або більше.

Послуги повітряного транспорту охоплюють усі послуги з міжнародних вантажних та пасажирських перевезень, що здійснюються повітряними суднами.

Послуги космічного транспорту охоплюють запуски супутників, що здійснюються комерційними підприємствами для власників супутників (таких як телекомунікаційні підприємства), та інші операції, що виконуються операторами космічного устаткування, такі як перевезення вантажів і людей для проведення наукових експериментів. Сюди входять також космічний пасажирський транспорт і виплати, сплачені однією країною для забезпечення присутності своїх резидентів на борту космічних транспортних засобів іншої країни.

Послуги залізничного транспорту охоплює міжнародні перевезення потягами.

Послуги автомобільного транспорту охоплюють міжнародні вантажні перевезення вантажівками і фургонами та міжнародні пасажирські перевезення автобусами, включаючи туристські автобуси підвищеної комфортності.

Послуги трубопровідного транспорту включають міжнародне транспортування по трубопроводах таких товарів, як нафта і супутні продукти, вода і газ. Із цього розділу виключені послуги, пов'язані з розподілом, зазвичай з підстанцій, води, газу і нафтопродуктів споживачам (вони включені до категорії "Інші ділові послуги, не віднесені до інших категорій"), а також вартість продуктів, що транспортуються (вони включені в загальні товарні категорії).

Послуги передачі електроенергії охоплюють транспортування або передачу електроенергії на високих напругах по об'єднаній мережі ліній і зв'язаному з ними устаткуванню між пунктами генерації та пунктами, де така електроенергія перетворюється в низьковольтну для постачання споживачам або передачі в інші електросистеми. Передача електроенергії вважається завершеною, коли електроенергія надходить у розподільні установки енергосистеми, яка доставляє електроенергію кінцевим користувачам для її споживання. Сюди не відносяться вартість самої електроенергії (вона включена в загальні товарні категорії) і розподіл електроенергії, що включає доставку електроенергії від розподільної підстанції до споживача (вона включена в "Інші ділові послуги, не віднесені до інших категорій").

Інші допоміжні та додаткові транспортні послуги охоплюють усі інші транспортні послуги, які неможливо віднести до будь-якого з компонентів транспортних послуг, перерахованих вище. Сюди відносяться:

- вантажно-розвантажувальні витрати, що оплачуються окремо від вантажів;

- зберігання та складування;
- пакування та перепакування;
- буксирування, не включене в транспортні послуги;
- лоцманська проводка і навігаційна допомога;
- управління повітряним рухом;
- прибирання транспортного обладнання, яке здійснюється в портах і аеропортах;
- рятувальні роботи і збори агентів, пов'язані з пасажирськими і вантажними перевезеннями (наприклад, експедиторські та брокерські послуги).

Послуги поштової та кур'єрської служби включають збір, транспортування і доставку листів, газет, періодичних видань, брошур та інших друкованих видань, посилок і бандеролей. Сюди також відносяться послуги поштових відділень, такі як продаж поштових марок, прийом/ видача кореспонденції до запитання, послуги телеграфу й оренда абонентських поштових скриньок.

Поштові послуги включають послуги з приймання, оброблення та доставляння поштових відправлень, грошових переказів, послуги, пов'язані з виконанням перевезень та доставлянням поштових відправлень спеціальними (кур'єрськими) службами одним або декількома видами транспорту з використанням власного і громадського транспорту. До цього розділу не включаються фінансові послуги, що надаються установами поштової служби, як, наприклад, послуги з ведення банківських та ощадних рахунків (відносяться до розділу “Фінансові послуги”), послуги з обробки поштових відправлень (відносяться до розділу “Інші ділові послуги, не віднесені до інших категорій”) та послуги, пов'язані з системами поштових повідомлень. Поштові послуги, що надаються резидентами нерезидентам під час їх перебування в країні відвідування (або послуги, що надаються нерезидентами резидентам під час їх виїздів за кордон) відносяться до розділу “Подорожі”.

Кур'єрські послуги включають усі види кур'єрських послуг, наприклад, доставку за розкладом, експрес-доставку та доставку “від дверей до дверей”. До цього класу не включаються, наприклад, транспортування пошти підприємствами повітряного транспорту (ураховується за класом “Послуги повітряного вантажного транспорту”), зберігання товарів (ураховується за класом “Транспортні послуги, інші супутні та допоміжні послуги”) та послуги з обробки поштових відправлень (ураховуються за розділом “Інші ділові послуги, не віднесені до інших категорій”).

3.4. Послуги з подорожей

Послуги з подорожей охоплюють товари і послуги, придбані в країні відвідування нерезидентами цієї країни для власного споживання або подальшої передачі третій особі. Цей розділ охоплює перебування будь-якої тривалості за умови, що не відбувалася зміна резидентної приналежності. Сюди відносяться

послуги з проживання, витрати на продукти харчування та напої, витрати на транспортне обслуговування на території країни відвідування (споживання яких здійснюється на території країни-виробника). Також уключаються витрати на подарунки, сувеніри та будь-які інші предмети, придбані для особистого користування приїжджими, які можуть бути вивезені з відвідуваної країни. Уключаються куплені нерезидентом або надані нерезиденту під час подорожі товари і послуги для власного користування або подарунки, які за інших обставин можна було б віднести до інших груп, такі як поштові послуги, телекомунікаційні послуги та транспорт. Сюди також уключаються транспортні послуги, надані в межах країни відвідування, коли такі послуги надаються транспортними компаніями-резидентами такої країни, за винятком міжнародних пасажирських перевезень, які входять до розділу “Послуги пасажирського транспорту”.

З розділу “Послуги з подорожей” виключаються товари, придбані для перепродажу в країні резидента або в якій-небудь третій країні, а також товари і послуги, придбані дипломатами, співробітниками консульств, військовослужбовцями.

Відрядження, ділові переговори охоплюють придбання товарів та послуг для особистого використання працівниками органів влади, що знаходяться в країні відвідування в службовому відрядженні.

Послуги сезонним робітникам та працівникам прикордонних районів уключають товари і послуги, придбані сезонними робітниками, робітниками з прикордонних районів та іншими працівниками з короткострокового найму в країні за місцем роботи.

Інші ділові подорожі охоплюють придбання товарів і послуг для особистого споживання або дарування особами, які подорожують з діловими цілями (уключаючи товари і послуги, за які вони отримують відшкодування від своїх роботодавців).

Сюди не включається придбання товарів та послуг від імені підприємства.

Послуги освітньої подорожі включають товари і послуги, придбані особами, які проходять навчання за межами країни постійного проживання.

Послуги подорожей з оздоровчою метою включають товари і послуги, придбані особами, які проходять лікування за межами країни постійного проживання.

Туристичні послуги охоплюють товари і послуги, придбані особами, що виїжджають за кордон, у цілях, відмінних від ділових, наприклад, для проведення відпустки, участі в розважальних і культурних заходах, відвідування друзів і родичів, паломництва, а також для навчання і проходження курсу лікування.

Інші особисті подорожі охоплюють товари і послуги, придбані особами, що виїжджають за кордон, у цілях, відмінних від вищезазначених.

3.5. Послуги з будівництва

Послуги з будівництва охоплюють створення, відновлення, ремонт, продовження терміну експлуатації капітальних активів або управління такими капітальними активами у вигляді будівель, інженерно-технічного благоустрою земельних ділянок та інших будівельних об'єктів, таких як дороги, мости та греблі. Сюди також уключаються суміжні монтажні та складальні роботи, підготовка будмайданчика й загальні будівельні роботи, а також спеціалізовані послуги, такі як фарбування, установка водопровідно-каналізаційних систем і знесення.

Будівництво за кордоном уключає будівельні роботи, здійснювані для нерезидентів підприємствами – резидентами (експорт), та товари і послуги, придбані цими підприємствами у резидентів країни, що приймає (імпорт).

Будівництво у внутрішню економіку включає будівельні роботи, здійснювані для резидентів будівельними підприємствами-нерезидентами (імпорт), а також товари та послуги, придбані цими підприємствами-нерезидентами у компаній-резидентів (експорт).

3.6. Послуги зі страхування

Послуги зі страхування охоплюють здійснення страховими компаніями-резидентами різних видів страхування для нерезидентів і навпаки.

Послуги зі страхування життя включають операції, пов'язані зі страхуванням життя, між страховою компанією та населенням.

Послуги пенсійного забезпечення включають послуги, що надаються фондами, створюваними з метою забезпечення доходу для певних груп працівників після їх виходу на пенсію і виплати відповідних відшкодувань у зв'язку зі смертю таких працівників або втратою ними працездатності.

Послуги з обов'язкового соціального страхування охоплюють послуги з надання соціального захисту, які включають матеріальне забезпечення в разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках.

Послуги зі страхування вантажів та багажу охоплюють страхування експортних та імпортних товарів, що перебувають у процесі транспортування. Включає страхування від ризику крадіжки, пошкодження або іншої втрати вантажу. Не включається страхування транспортних засобів, що використовуються для транспортування товарів.

Послуги зі страхування транспорту охоплюють страхування транспортних засобів.

Послуги зі страхування майна охоплюють послуги зі страхування майна.

Інші послуги з прямого страхування включають всі інші форми страхування від нещасних випадків. Сюди відносяться: термінове страхування життя; страхування від нещасних випадків та медичне страхування (якщо такі не

надаються в рамках схем державного соціального страхування); страхування на морському, повітряному та іншому транспорті; страхування від пожежі та іншого пошкодження майна; страхування від грошових збитків; страхування цивільної відповідальності; інші види страхування, такі як страхування в поїздках і страхування, пов'язане з кредитами та кредитними картками.

Послуги з перестрахування являють собою процес, у рамках якого страхова компанія отримує страхове покриття від спеціалізованих страхувальників для захисту від ризику надзвичайно великих і непередбачених збитків. Перестрахування дозволяє страховикові збільшити свої можливості та розподілити фінансову відповідальність у випадках, коли великі збитки можуть виснажити ресурси страховика.

Допоміжні послуги зі страхування включають операції, що тісно пов'язані з операціями страхування і пенсійних фондів. Сюди входять комісійні платежі страховим агентам, послуги страхових брокерів та страхових контор, консультаційні послуги з питань страхування та пенсійного забезпечення, послуги з оцінки збитків та вартості майна, актуарні послуги, послуги з розпорядження врятованим майном, а також послуги органів регулювання і контролю над виплатами компенсацій та послуги зі стягнення збитків.

Послуги страхових агентів включають послуги страхових агентів, які є представниками страховика та діють у його інтересах за комісійну винагороду на підставі договору із страховиком.

3.7. Послуги пов'язані з фінансовою діяльністю

До послуг, пов'язаних з фінансовою діяльністю, належать послуги, які звичайно надаються банками та іншими фінансовими посередниками і допоміжними організаціями. Сюди включаються послуги, що надаються у зв'язку з операціями з фінансовими інструментами, а також інші послуги, що відносяться до фінансової діяльності, включаючи прийом депозитних вкладів та видачу позик, акредитиви, послуги за кредитними картами, комісії та платежі, пов'язані з фінансовим лізингом, факторингом, гарантуванням розміщення випуску цінних паперів та кліринговими розрахунками, консультативні послуги з фінансових питань, послуги із зберігання фінансових активів або золота в злитках, послуги з управління фінансовими активами, послуги фінансового моніторингу, фінансові послуги крокової доступності, послуги оготівкування, послуги переуступки ризиків, послуги при здійсненні злиттів і поглинань, послуги кредитного рейтингу, послуги фондових бірж і послуги довірчого управління.

Фінансові послуги, сплачені напряму, охоплюють прямі платежі, пов'язані з прийомом депозитних вкладів і видачею позичок, послуги з купівлі та продажу валюти, акцій, облігацій, векселів, похідних та інших фінансових інструментів, а також включають плату за розгляд заяви та комісію за резервування кредиту.

Інші послуги фінансового посередництва охоплюють послуги з товарного ф'ючерсу, клірингові розрахунки, консультування з фінансових питань,

збереження фінансових активів або золота в зливках, управління фінансовими активами, послуги щодо злиття та поглинання компаній, послуги у сфері корпоративних фінансів та венчурного капіталу, послуги емітентів кредитних карток та інших кредитних інструментів, отримання доходу від операцій з обміну валют, управління фінансовими ринками, послуги кредитного рейтингу (оцінка кредитоспроможності, ліквідності), послуги при купівлі кредитних ресурсів Міжнародного валютного фонду (МВФ), платежі за невикористані залишки коштів у межах угод про резервні кредити або інших кредитних угод із МВФ.

Допоміжні послуги у сфері фінансової діяльності охоплюють послуги з клірингових операцій, адміністративне сервісне обслуговування кредитних карток, фінансове консультування, консультування з питань інвестицій у фінансові активи, послуги з обміну валюти (небанківські), послуги з номінального сервісу, послуги з управління інвестиціями, служба безпеки, посередницькі операції на фондовій біржі, управління послугами пенсійних фондів, служба піклування, брокерські товарні ф'ючерси, брокерське обслуговування фінансових активів, іпотечне брокерське обслуговування, брокерські торги на біржі.

Послуги з фінансового посередництва, що обчислюються непрямым шляхом, охоплюють непрямі платежі у формі відсоткової ставки, що застосовує тільки до позик та депозитів і тільки тоді, коли такі позики видаються і такі депозити приймаються фінансовими корпораціями. Послуги з фінансового посередництва, що обчислюються непрямым шляхом, являють собою маржу між фактичною відсотковою та довідковою відсотковою ставкою за кредитами та депозитами.

3.8. Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності

Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності, охоплюють продукти інтелектуальної власності, які включають: збори за використання прав власності, наприклад патентів, товарних знаків, авторських прав, промислових процесів та конструкторських розробок, торгових секретів і франшиз, права на які виникають у результаті наукових досліджень і дослідно-конструкторських розробок, а також у результаті маркетингу; платежі за ліцензії на відтворення та / або розповсюдження інтелектуальної власності, втіленої у вироблених оригіналах чи прототипах, таких як авторські права на книги та рукописи, комп'ютерне програмне забезпечення, кінематографічні твори та звукові записи, а також пов'язані з ними права, наприклад на запис явищ у живому виконанні і на трансляцію каналами телебачення, кабельними і супутниковими каналами.

Послуги франшизи та використання торгової марки включають збори за франшизи і ліцензії на товарні знаки, які охоплюють усі платежі та збори за користування торговими марками та франшизами.

Послуги, пов'язані з ліцензійною діяльністю, включають ліцензії на використання результатів наукових досліджень і розробок, які охоплюють збори і платежі за використання прав власності, що виникають у результаті наукових досліджень і розробок; ліцензії на відтворення та / або розповсюдження програмного забезпечення, які охоплюють збори за санкціоноване відтворення та / або розповсюдження (за допомогою ліцензійних договорів) оригіналів комп'ютерних програм власного використання, які не охоплюються ліцензією на розповсюдження. Продаж програмного пакета для індивідуального або особистого користування враховується в категорії комп'ютерні послуги.

Послуги, пов'язані з патентною діяльністю, охоплюють послуги, пов'язані з патентною діяльністю.

Інші роялті включають ліцензії на відтворення та / або розповсюдження інших продуктів, які охоплюють комісії та збори за санкціоноване відтворення та / або розповсюдження (за допомогою ліцензійних договорів) оригіналів робіт авторів (наприклад, права на переклади), художників, скульпторів і т. д., за винятком продуктів аудіовізуального характеру.

3.9. Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги

Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги визначаються з точки зору характеру послуги, а не методу доставки. Включаються тільки суми, що підлягають сплаті за передачу.

Телекомунікаційні послуги охоплюють передачу звуку, зображень, даних або іншої інформації за допомогою телефону, телексу, телеграфу, радіо й телевізійного кабельного і трансляційного мовлення, супутникового зв'язку, електронної пошти, факсимільного зв'язку тощо, в тому числі обслуговування комерційних мереж, проведення телеконференцій та надання супутніх послуг. Сюди також належать послуги мобільного телефонного зв'язку, послуги магістральних мереж Інтернету, у тому числі забезпечення доступу до Інтернету. Сюди не включається вартість переданої інформації, послуги з наладки обладнання телефонних мереж (включаються в "Будівництво"), а також послуги зі створення баз даних (включаються в "Інформаційні послуги").

Комп'ютерні послуги включають послуги, пов'язані з апаратним і програмним забезпеченням, і послуги з обробки даних. Сюди не включаються курси комп'ютерної підготовки, не розроблені під конкретного користувача, здача в оренду комп'ютерів без оператора (включаються в послуги "операційного лізингу"). Крім того, сюди не входять платежі за ліцензії на відтворення та / або розповсюдження програмного забезпечення, які включаються в збори за використання інтелектуальної власності, не віднесені до інших категорій.

Інформаційні послуги включають послуги інформаційних агентств та інші інформаційні послуги.

3.10. Ділові послуги

Ділові послуги включають послуги у сфері наукових досліджень і розробок, професійні послуги та послуги консультування з питань управління та технічні послуги, пов'язані з торгівлею та інші ділові послуги.

Послуги дослідження та розробки охоплюють послуги з проведення фундаментальних досліджень, прикладних досліджень і дослідних розробок з метою створення нових продуктів і технологій і діяльність у галузі природничих, соціологічних та гуманітарних наук.

Професійні та консалтингові послуги включають юридичні, бухгалтерські, консультативні послуги в галузі управління та послуги у сфері зв'язків з громадськістю, рекламу, дослідження ринку та виявлення суспільної думки.

Наукові та технічні послуги охоплюють розвідувальні роботи; картографію; перевірку і сертифікацію якості продукції; а також послуги технічного контролю.

Послуги з обробки та усунення забруднення навколишнього середовища включають обробку радіоактивних та інших відходів; зняття зараженого шару ґрунту; очищення від забруднень, уключаючи розливи нафти; відновлення кар'єрів; послуги із знезараження та санітарної обробки; усі послуги, пов'язані з очищенням або відновленням навколишнього середовища.

Послуги сільського господарства та послуги видобутку включають послуги, пов'язані з сільським господарством, такі як надання сільськогосподарської техніки з екіпажем, збирання врожаю, догляд за рослинами, боротьба з сільськогосподарськими шкідниками, утримання худоби, догляд за тваринами і тваринництво. Крім того, сюди відносяться охота, ловля дичини, лісівництво та лісозаготівлі, рибальство, а також ветеринарні послуги.

Послуги операційного лізингу включають діяльність із здачі в оренду виробленого активу за схемою, яка дозволяє орендарю використовувати цей актив, але не передбачає повний перехід до орендаря ризиків і вигод, пов'язаних із власністю. Ці послуги включають здачу в лізинг (оренду) або чартер резидентами / нерезидентами морських і повітряних суден без екіпажу та транспортного обладнання, такого як залізничні вагони, контейнери та бурові платформи.

До послуг, пов'язаних з торгівлею та перепродажем товарів за кордоном, входить маржа, не включена в ціну ФОБ товарів. До цього класу не включаються франшизні збори (уключаються в збори за використання інтелектуальної власності, не віднесеної до інших категорій); брокерська комісія за операції з фінансовими активами (уключається у фінансові послуги); транспортні збори (уключаються в транспорт).

Інші ділові послуги включають послуги, пов'язані з постачанням водою, парою, газом і нафтопродуктами, а також електропостачанням, коли вони вказуються окремо від послуг із транспортування (транспортування таких продуктів уключається в статтю транспортні послуги); послуги кондиціонування повітря; підбір кадрів (послуги, що надаються підібраним персоналом, ураховуються у відповідній статті послуг); роботу служби охорони і служби

розшуку; письмовий та усний переклад; фотографічні послуги; очищення і прибирання будівель; послуги агентств нерухомості, що надаються підприємствам; будь-які інші ділові послуги, які не можуть бути віднесені ні до одного виду ділових послуг, перерахованих вище.

3.11. Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги

Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги охоплюють послуги приватним особам та послуги у сфері культури та відпочинку.

Аудіовізуальні та пов'язані з ними послуги охоплюють послуги, віднесені до діяльності в аудіовізуальній сфері (кіно, музика, радіо і телебачення), а також послуги, пов'язані з виконавським мистецтвом.

Культурні та рекреаційні послуги включають послуги, що надаються артистами виконавських жанрів (акторами, музикантами, танцюристами і т. д.), письменниками, композиторами та скульпторами. Крім того, сюди входять послуги незалежних моделей, а також художників-декораторів, костюмерів і художників по світлу. Сюди також уключаються послуги з організації та реклами видовищних заходів та інших розваг за участю виконавців.

Інші особисті послуги включають соціальні послуги, членські внески у торговельно-промислових об'єднаннях, послуги домашньої прислуги тощо.

3.12. Державні та урядові послуги

Державні та урядові послуги охоплюють:

- товари і послуги, одержані або надані анклавом, такими як посольства і військові бази;
- товари і послуги, придбані у країни, що приймає дипломатами, співробітниками консульств і персоналом військових баз, що знаходяться за кордоном, і їх утриманнями;
- послуги, одержані або надані урядами, що не віднесені до інших категорій послуг.

Послуги посольств і консульств уключають поставки й закупки товарів й послуг посольствами та консульствами.

Державні послуги, пов'язані з діяльністю міжнародних організацій, уключають поставки та закупки товарів і послуг міжнародними організаціями.

Послуги правосуддя та юридичні послуги, віднесені до компетенції держави, – послуги, пов'язані з державним управлінням загального характеру в економічній та соціальній сфері.

Послуги військових представництв, частин і установ уключають поставки та закупки товарів та послуг військовими представництвами, частинами та установами.

Інші державні послуги уключають поставки та закупки товарів та послуг закладами оборони та іншими офіційними підрозділами (такими як місії з надання допомоги, державні інформаційно-туристичні агенції та торгові представництва).

4. Загальна схема та організація робіт із формування сукупностей звітних одиниць державного статистичного спостереження

Формування загальної сукупності звітних одиниць державного статистичного спостереження зі статистики зовнішньої торгівлі послугами здійснюється на центральному рівні щоквартально.

Джерелом даних для формування сукупності звітних одиниць державного статистичного спостереження зі статистики зовнішньої торгівлі послугами є:

- реєстр статистичних одиниць (у частині місцевих одиниць);
- реєстр учасників зовнішньоекономічної діяльності (у частині зовнішньоекономічних послуг);
- адміністративні дані;
- перелік респондентів за формою № 9-ЗЕЗ (квартальна) за минулий рік;
- додатковий перелік респондентів, який сформований на підставі даних НБУ (у частині зовнішньоекономічних послуг).

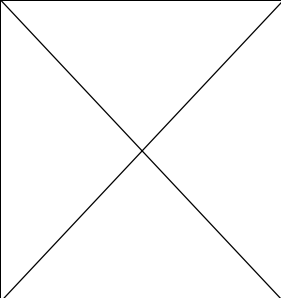
До сукупності звітних одиниць уключають об'єкти державних статистичних спостережень, які мають такі ідентифікаційні та класифікаційні ознаки (табл. 2).

Таблиця 2

Критерії формування сукупності звітних одиниць

№	Критерії формування сукупності	Класифікації	Ознаки критеріїв формування
1	Інституційний сектор економіки	KICE	усі, крім S.14 “Домашні господарства”
2	Тип статистичної одиниці	Довідник типів статистичних одиниць	місцева одиниця, підприємство
3	Організаційно-правова форма господарювання	КОПФГ	незалежно від організаційно-правової форми господарювання
4	Вид економічної діяльності	КВЕД	незалежно від виду економічної діяльності
5	Територіальні одиниці	КОАТУУ	відповідно до адміністративно-територіального
6	Розмір підприємства	Довідник ознак розміру підприємств	незалежно від розміру
7	Ознака економічної діяльності	Довідник стану статистичної одиниці	активне

8	Інші		підприємства, які мають ліцензію на здійснення відповідного виду економічної діяльності за даними адміністративних джерел
---	------	--	---

Формування сукупності звітних одиниць зі статистики зовнішньої торгівлі послугами відбувається відповідно до Положення про Реєстр статистичних одиниць та формування основ вибірки сукупностей одиниць статистичних спостережень за діяльністю підприємств, затвердженого наказом Держкомстату від 16.12.2009 № 481 [11], та Порядку користування даними Реєстру статистичних одиниць, затвердженого наказом Держкомстату від 10.02.2011 № 28.

При цьому за кожним об'єктом державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами відбираються такі *реквізити*:

1. Індивідуальний код місцевої одиниці.
2. Ідентифікаційний код ЄДРПОУ.
3. Найменування.
4. Код території за КОАТУУ.
5. Адреса місцезнаходження (юридична адреса).
6. Телефон.
7. Код організаційно-правової форми за КОПФГ (із урахуванням його уточненого значення).
8. Код інституційного сектору економіки за КІСЕ (локальний код, що використовується у РСО).
9. Код основного виду економічної діяльності за КВЕД на початок обстеження.
10. Код головного підприємства.

Щоквартально після звітного періоду територіальними органами державної статистики проводяться співставлення даних НБУ щодо переліку підприємств, що здійснювали зовнішні операції послугами, з переліком звітуючих одиниць за ф.№ 9-ЗЕЗ. За результатами співставлення до загального реєстру учасників зовнішньоекономічної діяльності щоквартально вносяться зміни й актуалізується сукупність звітних одиниць державного статистичного спостереження за вищезазначеною формою, що передається на державний рівень.

Щорічно також проводиться робота щодо актуалізації сукупності звітних одиниць на підставі адміністративних даних, що надаються відповідними органами державної влади (реєстрів суб'єктів господарської діяльності, що отримали ліцензії на право перевезення пасажирів і вантажів різними

транспортними засобами, здійснення будівельних послуг, здійснення туристичної діяльності).

Щоквартально проводиться робота щодо актуалізації інформації стосовно активності підприємств за даними ЄДРПОУ.

Після формування сукупності звітних одиниць на державному рівні вона передається на регіональний рівень для перегляду й уточнення ідентифікаційних і класифікаційних ознак, а також для подання пропозицій щодо включення або виключення об'єктів з переліку респондентів. Після опрацювання пропозицій на державному рівні формують остаточну сукупність звітних одиниць і направляють до територіальних органів державної статистики для проведення державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами.

Коло респондентів державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі послугами щорічно уточнюється та доповнюється на основі адміністративних даних таких органів, як Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство інфраструктури, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Державна служба з питань регуляторної політики та підприємництва, щоквартально – Міністерства закордонних справ та Національного банку (Додаток 1).

5. Перелік статистичних показників

Органи державної статистики для аналізу вартості експорту-імпорту послуг у зовнішній торгівлі за формою державного статистичного спостереження № 9-ЗЕЗ розраховують такі показники:

1. Вартість експорту послуг – вартість окремого виду послуги, наданої фізичною особою – резидентом України та її відокремленими підрозділами іноземному суб'єкту господарської діяльності як на території України, так і за її межами згідно з договорами (контрактами). До обсягів експорту послуг уключаються надходження коштів від нерезидентів за надані послуги.

2. Вартість імпорту послуг – вартість окремого виду послуги, наданої фізичною особою – резидентом України та її відокремленими підрозділами іноземним суб'єктом господарської діяльності як на території України, так і за її межами згідно з договорами (контрактами). До обсягів імпорту послуг перерахування коштів нерезидентам за одержані послуги.

Моментом здійснення процедури експорту (імпорту) послуг та відповідно обліку вважається дата фактичного надання або одержання цієї послуги на основі принципу нарахування (за виписаними рахунками). Найчастіше, як правило, дата реєстрації таких операцій збігається з часом виробництва послуг.

Документами первинного обліку експорту (імпорту) послуг є оформлені рахунки на виконання згідно з договорами (контрактами) послуги.

Перерахунок вартості послуг у долари США та національну валюту України здійснюють за середньоквартальним курсом, розрахованим на основі щоденних офіційних курсів валют, установлених Національним банком України.

У табл. 3 наведено структуру вартості за основними категоріями послуг зовнішньоекономічної діяльності [15; 16].

Таблиця 3

Вартість послуг у зовнішньоекономічній діяльності

№	Назва послуги	Вартість послуги
1	Послуги з переробки матеріальних ресурсів	Різниця між вартістю товарів, що підлягають переробці, та вартістю товарів після переробки, включаючи вартість робіт з обробки товарів, вартість матеріалів, придбаних переробником, холдингові прибутки/збитки, що зазнає переробник, накладні витрати (фінансування, маркетинг і ноу-хау, що включаються в ціну готового товару), витрати, пов'язані з оцінкою переміщення товару без продажу, що виконані резидентом для власника ресурсів – нерезидента.
2	Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	Вартість виконаних ремонтних робіт, включаючи вартість деталей або матеріалів, що надаються ремонтником та враховуються до ціни обслуговування та ремонту (деталі та матеріали, за які стягується окрема плата, виключаються з вартості послуг та включаються до загальних товарних категорій). До вартості за цією категорією включається також дрібний ремонт, призначений для підтримання виробу в робочому стані, капітальний ремонт, який підвищує ефективність, або потужність товару, або продовжує термін його функціонування.
3	Транспортні послуги	Обраховується на валовій основі. Усі витрати, пов'язані з імпортом або експортом транспортних послуг, залежать від місцеперебування перевізника. Транспортні витрати, що виникають до митного кордону країни-експортера, відносять на рахунок експортера, за межами митного кордону – імпортера. Вартість пасажирських послуг включає тарифи та інші витрати, пов'язані з перевезенням

		<p>пасажирів, наприклад, тарифи як частина комплексних турів, збори за понаднормовий багаж, транспортні засоби, продукти харчування, напої та інші товари, придбані на транспорті, оренда, чартери та лізинг суден, літальних апаратів, автобусів та інших комерційних транспортних засобів з екіпажем для перевезення пасажирів, податки на пасажирські послуги, такі як податки з продажу або податок на додану вартість. До вартості пасажирських послуг не включається вартість круїзних тарифів (включаються до подорожей), оренда або чартери, які є фінансовим лізингом (включаються до кредитів), оренда і чартери без екіпажу (входять у послуги операційного лізингу). Вартість транспортних вантажних послуг є ціною товару на умовах FOB, їх оцінка наводиться митним режимом на кордоні країни-експортера:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усі транспортні витрати до митного кордону оцінюють як такі, що несе експортер; - транспортні витрати за межами митного кордону оцінюють як такі, що несе імпортер. <p>Вартість поштових і кур'єрських послуг обраховується на валовій основі подібно до вартості транспортних вантажних послуг. Вартість поштових послуг, наданих туристам, включається до подорожей. Поштові та кур'єрські послуги, пов'язані з іншими предметами, такими як документи, особисті речі та товари, що підлягають ремонту, сплачуються стороною, відповідальною за це.</p>
4	Послуги з подорожей	<p>Складається з вартості видів послуг, наданих юридичною особою тим, хто в'їжджає/виїжджає з країни відвідування, та вартості товарів та послуг, придбаних ними в цій країні для особистого використання, за умови, що термін їх перебування у відвідуваній ними країні не перевищує одного року.</p>
5	Послуги з будівництва	<p>Обраховується на валовій основі з урахуванням усіх товарів і послуг, що були використані як вихідні ресурси в процесі робіт, а також інших виробничих витрат та прибутку, що нараховується власникам будівельного підприємства. У випадку будівництва за кордоном та будівництва у країні, що приймає, кредит по рахунках</p>

		<p>категорії будівництва включає кредит по будівництву за кордоном та будівництву в країні, що приймала.</p> <p>Дебет по рахунках будівництва включає дебет по будівництву за кордоном та будівництву в країні, що приймала. Товари та послуги, придбані у резидентів країни проведення будівельних робіт, ураховуються як експорт із цієї країни та імпорт країни реєстрації будівельного підприємства. Товари та послуги, придбані у резидентів країни реєстрації будівельної компанії, не враховуються в цьому компоненті, оскільки вони являють собою операції між резидентами.</p> <p>Товари та послуги, придбані у резидентів третіх країн (тобто у країн, що не є ні країною резидентної приналежності підприємства, ні країною проведення будівельних робіт), ураховуються у відповідній загальній товарній категорії або за статтею “послуги” для країни реєстрації підприємства.</p>
6	Послуги зі страхування	<p>Різниця між сумами, одержаними компаніями (зокрема, преміями, внесками та надбавками), і сумами, сплаченими власникам полісів (зокрема, виплатами і відшкодуваннями).</p> <p>Вартість послуг, не пов’язаних зі страхуванням життя, становить розмір отриманих валових сум страхових премій, плюс надбавки до страхових премій, мінус страхові виплати до сплати та мінус коригування на волатильність виплат (у разі необхідності).</p> <p>Вартість послуг зі страхування від нещасних випадків становить розмір валових сум страхових премій, плюс надбавки до страхових премій, мінус очікувані страхові відшкодування.</p> <p>Вартість послуг зі страхування життя становить розмір отриманих валових сум страхових премій, плюс надбавки по страхових преміях, мінус страхова допомога, що підлягає сплаті, мінус збільшення (плюс зменшення) резервів страхування життя (актуарні резерви та резерви для страхування з правом отримання прибутку).</p> <p>Вартість послуг з перестрахування складається з загальної суми фактично отриманих страхових премій, мінус комісійні, що підлягають виплаті, плюс надбавки до страхових премій, мінус скорегована сума наданих відшкодувань та розподілів прибутків.</p>

		Плата за обслуговування пенсійних схем складається з валових внесків, мінус додаткові внески, плюс виплати до сплати, мінус коригування на зміну пенсійних виплат.
7	Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	<p>Фінансові послуги оплачуються у формі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прямої плати (напрямую). Уключають комісії та збори. 2. Різниці за операціями купівлі-продажу угод. Уключає різницю між контрольною ціною та дилерською ціною покупки і становить ціну покупця. Різниці між контрольною ціною та дилерською ціною на момент продажу, що є платою за послугу для продавця. 3. Витрат на управління активами, що відраховуються з прибутку від власності. Розмір комісійної винагороди або у вигляді зборів, або шляхом вирахування з отриманного інвестиційного доходу або активів підприємства. 4. Різниці між процентною ставкою та базисною ставкою за кредитами й депозитами (УОПФП), що надаються фінансовими корпораціями, - як різниця між фактично виплачуваним відсотком за позикою і сумою, яка підлягала б сплаті у разі застосування базисної процентної ставки; <ul style="list-style-type: none"> • відносно депозитів у фінансових корпораціях - як різниця між відсотком, який був би нарахований у разі застосування базисної процентної ставки, та фактично нарахованих відсотків.
8	Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	<p>Вартість роялті та ліцензійних послуг, не віднесених до інших категорій, складає розмір зборів за використання прав власності, наприклад патентів, товарних знаків, авторських прав, промислових процесів і конструкторських розробок, торгових секретів і франшиз, права на які виникають у результаті наукових досліджень і дослідно-конструкторських розробок, а також у результаті маркетингу, а також розмір платежів за ліцензії на відтворення та / або розповсюдження інтелектуальної власності, втіленої у вироблених оригіналах або прототипах, таких як авторські права на книги та рукописи, комп'ютерне програмне забезпечення, кінематографічні твори та звукові записи, а також пов'язані з ними права, наприклад, на запис явищ у живому виконанні та на трансляцію каналами телебачення, кабельними і супутниковими каналами.</p>

9	Послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги	Вартість телекомунікаційних послуг складається з суми, що підлягає сплаті за передачу, виключаючи вартість переданої інформації. Обчислюється на валовий основі. Якщо постачальник послуг є посередником, то вартість цих послуг становить розмір комісійної винагороди.
10	Ділові послуги	Обчислюється на валовий основі. Складається з сум від продажу прав власності, що виникають у результаті наукових досліджень і розробок, зборів за використання інтелектуальної власності, а також розміру комісійної винагороди за професійні послуги, консультаційні послуги, послуги, пов'язані з торгівлею, та інші ділові послуги.
11	Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги	Платежі, що підлягають сплаті за оренду аудіовізуальної та супутньої продукції, оплата за доступ до закодованих каналів телебачення (наприклад, кабельні та супутникові послуги), плата від продажу ліцензій на використання аудіовізуальних продуктів масового використання, оплата акторів, у тому числі циркових артистів, режисерів і продюсерів, пов'язаних із театральними та музичними постановками, спортивними заходами та іншими подібними заходами (якщо вони не є працівниками підприємства, яке здійснює платежі). Вартість послуг, пов'язаних із лотереями та іншими азартними іграми, що надаються резидентами або нерезидентами, оцінюється як сума ставок нерезидентів, помножена на відношення послуг до загальної суми ставок оператора або певного виду азартних ігор.
12	Державні та урядові послуги	Візові збори та збори за інші послуги, що надаються посольствами та консульствами, а також вартість товарів і послуг, придбаних міжнародними організаціями, укладання військових угод, миротворчі сили та інші послуги, наприклад такі, що надаються ООН. Витрати дипломатів, працівників консульств і військового персоналу, а також членів їх сімей, що знаходяться на території тих країн, де вони працюють. Платежі за видачу ліцензій з метою здійснення належної регуляторної функції.

		<p>Вартість експорту державних товарів і послуг, не віднесених до інших категорій, уключає вартість закупки товарів і послуг посольствами, консульствами, військовими частинами, оборонними відомствами та іншим офіційними організаціями (наприклад, допомога місії, туристична інформація і торгове просування), які належать до урядів іноземних держав, що перебувають на території країни, яка звітує.</p> <p>Вартість імпорту цієї групи товарів і послуг уключає вартість придбання товарів і послуг посольствами та іншими організаціями уряду країни, що звітує, на інших територіях</p>
--	--	---

У результаті державного статистичного спостереження зі статистики зовнішньої торгівлі послугами формується система статистичних показників, наведена в табл.5.

Таблиця 5

**Система вихідних статистичних показників зовнішньої торгівлі
послугами**

№ п/п	Назва вихідного показника	Джерело	Атрибут	Формальна характе- ристика даних вихідного показника	Типологія інформації вихідного показника за способом обчислення
1	Вартість експорту послуг	Гр.1 ф.№9- ЗЕЗ	Квартальний; країна одержання послуги (КС), місцезнаходження підприємства-експортера (КОАТУУ), вид послуги (КПЗЕД), вид послуги (РКППБ), валюта контракту (КВ)	Абсолютний	Первинний
2	Вартість імпорту послуг	Гр.1 ф.№9- ЗЕЗ	Квартальний; країна надання послуги (КС), місцезнаходження підприємства-одержувача послуги (КОАТУУ), вид послуги (КПЗЕД), вид послуги (РКППБ), валюта контракту (КВ)	Абсолютний	Первинний

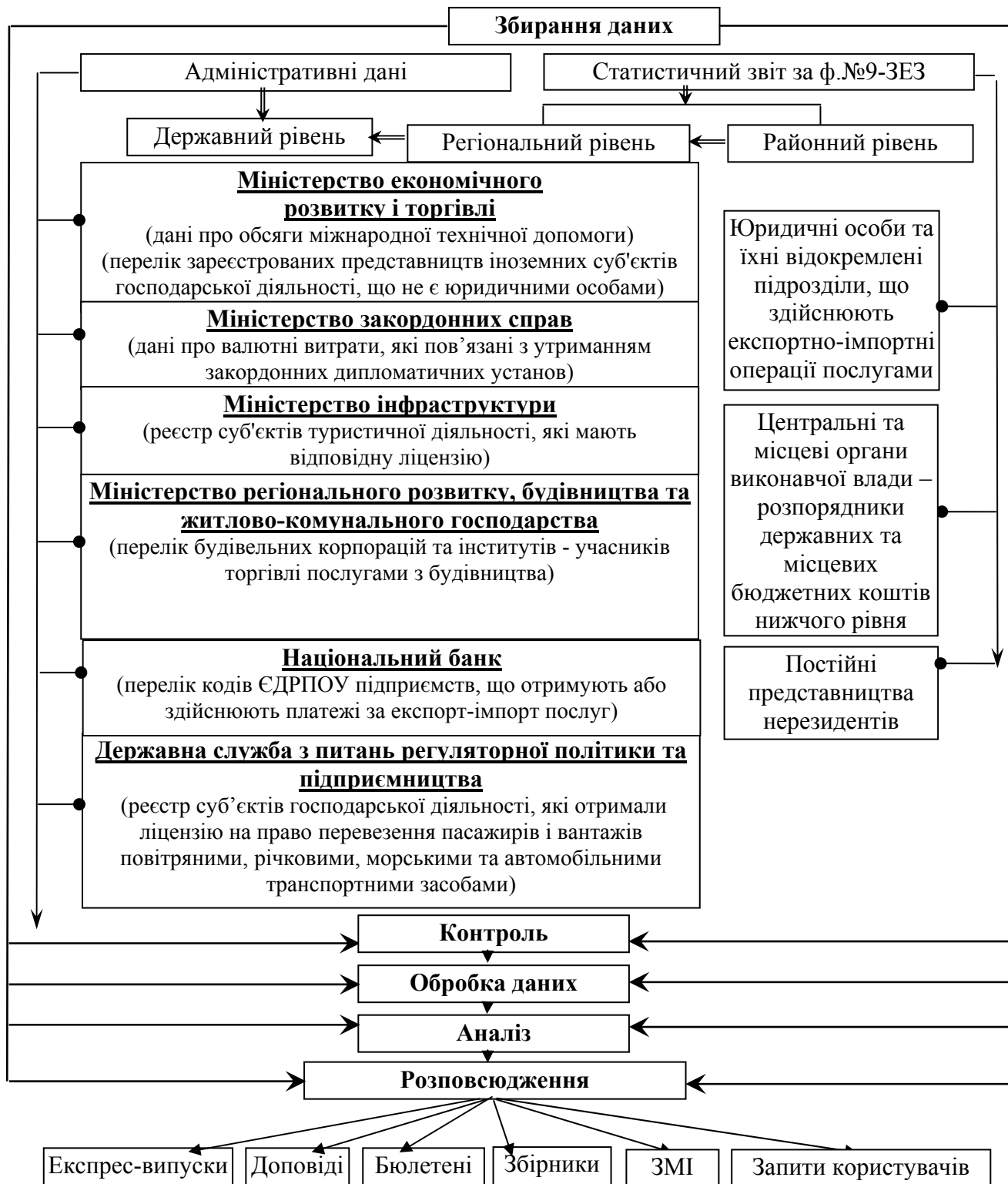

3	Сальдо зовнішньої торгівлі послугами	Вартість експорту послуг; вартість імпорту послуг	Квартальний; країна надання послуги (КС), місцезнаходження підприємства-одержувача послуги (КОАТУУ), вид послуги (КПЗЕД), вид послуги (РКППБ), валюта контракту (КВ)	Абсолютний	Похідний
4	Темп збільшення (зменшення) експорту/ імпорту послуг	Вартість експорту / імпорту послуг	Квартальний; країна надання послуги (КС), місцезнаходження підприємства-одержувача послуги (КОАТУУ), вид послуги (КПЗЕД), вид послуги (РКППБ), валюта контракту (КВ)	Відносний – порівняння	Похідний
5	Питома вага експорту/ імпорту послуги у відсотках до загального обсягу експорту/ імпорту	Вартість експорту / імпорту послуг	Квартальний; країна надання послуги (КС), місцезнаходження підприємства-одержувача послуги (КОАТУУ), вид послуги (КПЗЕД), вид послуги (РКППБ), валюта контракту (КВ)	Відносний – порівняння	Похідний
6	Коефіцієнт покриття експортом імпорту в зовнішній торгівлі послугами	Вартість експорту послуг; вартість імпорту послуг	Квартальний; країна надання послуги (КС), місцезнаходження підприємства-одержувача послуги (КОАТУУ), вид послуги (КПЗЕД), вид послуги (РКППБ), валюта контракту (КВ)	Відносний – порівняння	Похідний

**Адміністративні джерела даних
державного статистичного спостереження
щодо зовнішньої торгівлі послугами**

Адміністративні джерела даних	Інформація що використовується
Міністерство економічного розвитку і торгівлі	Обсяги міжнародної технічної допомоги (у розрізі країн світу)
Міністерство закордонних справ	Витрати, пов'язані з утриманням закордонних дипломатичних установ України (у розрізі країн світу)
Державна прикордонна служба	Кількість фізичних осіб, що перетинають державний кордон України
Міністерство економічного розвитку і торгівлі	Перелік зареєстрованих представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності, що не є юридичними особами
Державна служба з питань регуляторної політики та підприємництва	Реєстр суб'єктів господарської діяльності, які отримали ліцензії на право перевезення пасажирів і вантажів повітряними, річковими, морськими й автомобільними транспортними засобами
Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства	Перелік будівельних корпорацій та інститутів - учасників торгівлі послугами з будівництва, діяльність яких координує Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства
Міністерство інфраструктури	Реєстр суб'єктів туристичної діяльності, які мають відповідну ліцензію
Національний банк	Перелік підприємств, які надають (отримують) зовнішньоекономічні послуги вартістю понад 20 тис.дол. США (за даними банківської системи)

**Порядок формування інформації
щодо зовнішньої торгівлі послугами
на основі даних державного статистичного спостереження**

**Критерії формування сукупності звітних одиниць
державного статистичного спостереження
щодо зовнішньої торгівлі послугами**

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> – Назва з титул. екрана.
2. Митний кодекс. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/92-15> – Назва з титул. екрана.
3. Податковий кодекс. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> – Назва з титул. екрана.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2000 № 435-IV станом на 16.09.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15>
5. Закон України “Про інформацію” від 02.10.1992 № 2657-XII станом на 09.05.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2657-12>
6. Закон України "Про державну статистику" (зі змінами та доповненнями) №2657-XI від 02.10.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2614-12> – Назва з титул. екрана.
7. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” від 15.05.2003 № 755-IV станом на 27.08.2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=755-15>
8. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" (зі змінами та доповненнями) від 16.04.1991 № 959-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/959-12> – Назва з титул. екрана.
9. Указ Президента України “Про Державну службу статистики України” від 06.04.2011 № 396/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/396/2011>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України” від 22.01.1996 № 118 станом на 04.02.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=118-96-%EF>
11. Наказ Держкомстату “Про затвердження Положення про Реєстр статистичних одиниць та формування основ вибірки сукупностей одиниць статистичних спостережень за діяльністю підприємств” від 16.12.2009 № 481 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
12. Наказ Держкомстату “Про затвердження структури плану статистичного спостереження та глосарія до нього” від 29.12.2009 № 498 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
13. Глосарій до плану статистичного спостереження, Держкомстат, 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.gov.ua/plan_stat/2011_2012/glos_12.htm – Назва з титул. екрана.

14. Форма № 9-ЗЕЗ “Звіт про експорт (імпорт) послуг” [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://www.ukrstat.gov.ua/albom/ albom_2011/
15. Sixth Edition of the IMF’s Balance of Payments and International Investment Position Manual [Electronic resource]. – Access mode :
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/bopman6.htm> – Screen title.
16. The Manual on Statistics of International Trade in Services, 2010. [Electronic resource]. – Access mode :
<http://unstats.un.org/unsd/tradeserv/TFSITS/msits2010.htm> – Screen title.